

Posudek školitele na diplomovou práci Jana Pánka „Regionální analýza úmrtnosti na vybrané nemoci oběhové soustavy v Česku, Itálii a Švédsku od 80. let do současnosti“

Diplomovou práci Jana Pánka „Regionální analýza úmrtnosti na vybrané nemoci oběhové soustavy v Česku, Itálii a Švédsku od 80. let do současnosti“ tvoří 107 stran textu. Předložený text má standardní strukturu, je rozdělen do devíti kapitol (včetně úvodu a závěru), které jsou doplněny seznamy tabulek, obrázků, použité literatury a grafickou přílohou. Autor se ve své práci zaměřil na analýzu vývoje úmrtnosti na nejvýznamnější nemoci oběhového systému v České republice, Itálii a ve Švédsku na celostátní úrovni a v regionálním pohledu. Srovnávané země „ilustrují různorodost evropského kontinentu z hlediska demografického vývoje v posledních třech desetiletích i z pohledu specifických regionálních vzorců a charakteristik ovlivňujících studovanou problematiku“.

Aktuálnost zadaného tématu dokládá již sama skutečnost, že na nemoci oběhového systému každoročně umírá ve srovnávaných zemích téměř polovina všech zemřelých. Komparativní analýza úmrtnosti na vybrané příčiny ze skupiny nemocí oběhové soustavy v regionálním průmětu je navíc prací původní, neboť za toto období a v odpovídajícím věcném detailu u nás nebyla doposud zpracována.

Předložená práce působí kompaktním dojmem, má pevnou logickou strukturu. V úvodu jsou poněkud stručně vymezeny její cíle, v následující kapitole nacházíme prezentaci použitých metod a datových zdrojů, které byly použity v analytické části práce. Další čtyři kapitoly přináší postupně poněkud subtilní základní charakteristiku vybraných nemocí, popis rizikových faktorů a preventivních opatření, a také v maximální stručnosti ekonomických aspektů léčby oběhových nemocí.

Následující dvě kapitoly představují jádro předložené práce. V nejrozsáhlejší páté číslované kapitole se Jan Pánek postupně zabývá analýzou úmrtnosti na vymezené příčiny/skupiny příčin smrti (ve struktuře oběhové nemoci celkem, ischemické nemoci srdce, akutní infarkt myokardu, chronická ischemická nemoc srdce, cévní nemoci mozku, ateroskleróza a hypertenzní nemoci) na úrovni jednotlivých zemí a v regionálním průřezu. Autor následně potvrzuje pozorované trendy pomocí prezentace změn hodnot ukazatele „roky ztracené předčasnými úmrtími“ (tzv. ztracené roky života). Nedílnou součástí této části textu je i kvantifikace významnosti poklesu úrovně uvedených příčin/skupin příčin smrti v analyzovaném období na přírůstku naděje dožití při narození ve srovnávaných zemích. V šesté kapitole nacházíme stručné srovnání úrovně úmrtnosti v uvedených státech a jejich regionech, které bylo následně podpořeno aplikací shlukové analýzy za období 1991–1993 a 2000–2002. Do shlukové analýzy vstupovaly standardizované míry úmrtnosti tří základních skupin oběhových nemocí (hypertenzní nemoci, ischemické nemoci srdce a cévní nemoci mozku), které byly doplněny hodnotami naděje dožití při narození. V poslední kapitole jsou shrnuty nejdůležitější výsledky hodnocené práce.

Jan Pánek při zpracování tématu prokázal hluboký zájem o zvolené téma, iniciativu a samostatnost. Výsledkem jeho snah je čtivý a přehledně uspořádaný text. Z obsahového hlediska předložená práce v podstatě rovnoměrně pokrývá všechny v úvodu formulované cíle. Velmi kvalitní je výběr použité literatury, který obsahuje padesát dva vesměs reprezentativních titulů. Nicméně musím konstatovat, že jsem od autora očekával ambicióznější přístup k řešení uvedené problematiky. Jan Pánek se totiž ve své práci soustředil na popis pozorovaných trendů, poněkud v pozadí zůstaly možnosti jejich interpretace a explanace. Navíc kvalita předloženého textu je zatížena nemalým výskytem nedostatků převážně formálního charakteru. Z těch nejdůležitějších uvádím:

1. Autor v podstatě neposkytuje žádné relevantní informace o srovnávaných jednotkách – chybí alespoň nástin regionální diferenciace sociálně-ekonomických podmínek jednotlivých zemí. Územní vymezení srovnávaných regionů je „utopeno“ v příloze; navíc jejich vysoká heterogenita z hlediska populační velikosti generuje oprávněný požadavek sloučení nebo připojení nejmenších jednotek. V tomto kontextu se také nabízela možnost aplikace intervalů spolehlivosti odhadu standardizovaných intenzit úmrtnosti.
2. S počtem stránek se snižuje kvalita textu ve smyslu postupného přechodu k maximální stručnosti popisu pozorovaných trendů a aplikovaných metod, častého výskytu překlepů, gramatických a typografických chyb,

objevují se potíže s formátováním textu (viz např. str. 91). Pravděpodobně v důsledku krajního nedostatku času pro finalizaci práce autor neodstranil i několik dalších problémů: katastrofálně zformátované seznamy tabulek a obrázků, špatné pořadí grafů (str. 38), nedokončená věta (str. 48), stejná škála pro muže i pro ženy u kartogramů 43–46 apod.

3. Výpočet dvourozměrné dekompozice obsahuje vybrané parametry z úmrtnostních tabulek. V metodologii jsem nenašel žádnou zmínku, zda autor úmrtnostní tabulky konstruoval nebo převzal. Na obdobný problém narazíme u výpočtu „ztracených let života“, kdy není jasný zdroj úmrtnostní tabulky za země EU z roku 2003.
4. Systematicky nekorektní je způsob citování literatury. Téměř ve všech případech, kdy publikace má dva a více spoluautorů, nacházíme v odkazech na použité zdroje pouze příjmení prvního z nich. Navíc v seznamu literatury se nachází tituly, které nejsou citovány v textu (např. HOOGEN, P. C. V. aj. 2000; MARTIN, S.; RICE, N.; SMITH, P. 2007; RUDHOLM, N. 2006. apod.). K dalším prohřeškům patří častá absence citací (především v kapitolách, které popisují rizikové faktory a prevenci a léčbu).
5. Autor neprokázal dostatek citu při prezentaci především grafických výstupů. Obrázky jsou malé, navíc černobílé, velikost použitého písma je v některých objektech z hlediska čitelnosti hraniční (např. obr. 69–70). Autor často libovolně mění vzdálenost mezi záhlavím stránky a umístěním textu nebo objektu (viz např. str. 79–81, 84 apod.), obdobně přistupuje i ke vkládání obrázků a tabulek. Nevhodným rozvržením textu a objektů dochází k častému výskytu stránek, kde se nachází velké prázdné plochy (str. 59–60, 76–79 apod.).

I přes uvedené připomínky je možné konstatovat, že autor se úspěšně vypořádal s tématem své práce a prokázal schopnost odborné práce na úrovni odpovídající absolventu magisterského studijního programu demografie. Proto mohu doporučit přijetí diplomové práce Jana Pánka „Regionální analýza úmrtnosti na vybrané nemoci oběhové soustavy v Česku, Itálii a Švédsku od 80. let do současnosti“ k obhajobě.

V Praze dne 11. 9. 2010

RNDr. Boris Burcin, PhD.
školitel